

په کيټي ماموستايانې پوله نده

Z.N.p

ميسرووي جو وولانه ووي
ماموستايان له پوله نده

وه رگيري : عثمان عوزيري

۲۵۷۱ كوردي

۱۹۵۹ زاييستي

له سه ر ټه ر كي : پاريزه ر ماموستا جمال شالي چاپ كراوه

مزي چاپي بو وه ر گيره

(چاپخانه ي ژين * سليمانې)

وه ر كيري له عه ره نې په وه :

عثمان عوزيري

ميسرووي جو وولانه ووي
ماموستايان له پوله نده

۲۵۷۱ كوردي

۱۹۵۹ زاييستي

* له سه ر ټه ر كي جمال شالي پاريزه ر چاپ كراوه *

مزي چاپي بو وه ر گيره

پیش کشه

به ماموستا دلسوزه راسته قینه کانی
که لی کورد .....

عوزیری

قازانچ : مایه ی ئەم نامیلکە یه بوکومه لی
خویندکارانی کورده له ئەوروپا

بیشگی

خوینده واره خوشه وسته کانم : هم نامیلکھی و له بهر
دهستتاو نه بخوینته وه ، میژووی جوولانه وه و ژانی چینیك
- موستایان - ی تی کوشه رتان نه خاته بهر چاو ، له میژووی پوله ندهی
خه باتسکرا ، بومان دهره کهوی تا چ راده بهک له پیناوی فیشته نه
دابهش کراوه که یانا تی کوشان و ههولیاندا ، بوزیندوو کردنه وه و
چی گیرکردنی میژوو و جوغرافیا و زمانه که یان ، به گیانیکی پاک و
یه کیستی به وه بویهک نامانج ، نه ویش رزگارینی پوله ندهی دابهش
کراو بوو . . بی گومان خه باتی (ماموستایانی پوله نده) بوو به
هوی رزگار کردنی پوله نده له ژیر چنگی نه مساو نه لمانیا و
روسیای قهیسری خوینخوارا ، به بازووی بتهوو خه باتیکی
به ردهوام توانیان بیکن به نیشتمانیکی سه ره به ست و بوجیهانی
ئیسبات بکن نه و سنووره ی پوله ندهی جیا کردبو وه ده ست کردبو و
به لکو پوله نده مافی چاره نووسی خوی هه یه و زمان و میژوو
و جوغرافیا به کی هاو به شی هه یه و بهک نه وه یه و هیهچ هیزیکیش
نی به خوی له به ردهی راستی و نازادینخواهیا رابگری تا که یشته
نه و ناوانه ی گهل بوی هه ول نه دا .

به راستی نه و گیرو گرفت و چه له مانه ی که هاتوته به رده می
گهل و نیشتمانی پوله نده و نه و گویره و هری بهی به سه ریا هاتوه
تا چاره نووسی ، کوتومت له گیرو گرفته کانی کوردستانی
دابهش کراوو کوله واری خومان نه کات ، هه ره مهوش بوو پالی

پیوه نام که وه ری بگی ره سه ر زمانه که مان ، به تایه تی ناراسته ی
نه و ماموستا کوردانه ی نه که م که تا ئیستاش هه ستیان به و پیوستی به
نه کردوه که بزانی ماموستا به کی کوردن و لی بر سرای زمان و
میژووی جوغرافیای کوردو کوردستان ، که له و کور به
کوردانه ی بگی به نن له به رده ستیانا بی نه گن ، چونکه وه کوئه لین
(منال) وهک قافه زی سپی وایه چی له سه ر بنووسیست نه وه
نه خوینته وه) . . نه گهر بشاین ده سه لات له ده ست ئیسه دانی به
ونه بووه ، نه توانن چاو بک به م نامیلکھا دا بخشین تا کو بزانی
چون به ده ستی خویانه و بووه ، تی بش نه گن مه به ستم چسی به و
چی یان بی نه ئیم . . بی گومان نه وه زور راسته که پیوسته وانه
(ده رس) له میژووی میله تان و هر گرین ، وه کو ئیسه ئیستا له ژانی
بزوتنه وه و میژووی پوله نده ی و هر نه گرین ، خو کفر نابی سبه بی
گهل کوردیش بیسته نه و نه بهک میله تان وانه له خه بات و تی کوشانی
و هر گرن ، نه وهش هه ره سه ر نه ستوی خومانه .

چکه له وهش نه م نامیلکھی نه راستی به مان بوده ره خات
که پیوسته هه ره نه ته وه بهک له ژیر سایه ی سنووریکی پیلانیشابی و
قه واره یه کی دان پسا نراو ، ریکخراویکی تایه تی خوی هه بی
تا کو بو نامانچی نه و که له تی بکوشی . . وه پیوسته له سه ر نه و
نه ته وانه ی له گهل نه ژین هانیان بدن بو به هیز کردنی
ریکخراوه که یان ، لیره دا بومان دهره کهوی ماموستایانی پوله نده
به دلسوزی یارمه تی و پال بشتی وهانی یه کیستی ماموستا
(ئو کرانی) یه گانیان نه دا ، تا کو تی بکوشی له ری ئی نامانچه کانی

(سره نای جوولانهوه که)

بزوتنهوهی ماموستا نهتایی بهکان لهپولهنده ، له روزانی گڼژاوی شورشه کهی سالی ۱۹۰۵ دا دهستی بی کرد ، نهوکاتهش پولهنده وولاییکي سره بهخو نه بوو ، به لکو دابهش کرابوو له نیوانی روسیای قه یسهزی ونه لمانیانو نه مسادا ، له بهر نهوه کریکارانی پولهنده تنها بو مافی تابووری و کومه لایه تیان تی نه کوشان ، به لکو زور بهی خه باتیان له پیناوی نازادی و رزگار کردنی نیشتمانه کدانا بوو .

له مانگرتن و ئیلجارانهی «۱» کهلی روسیا کردی له سالی ۱۹۰۵ دا ، کاریکی گه وره ی کرده سر ناوچه کانی پولهنده که له زیر دهستلانی قه یسهزی خوینخواوا بوون .

کریکاره کانی وارشو و لودزو سوزنوفیک و گه لی شوینی تر له مهر کهزی بزوتنهوهی کریکاره کانا له گه ل پرولیتاریای روسی و خه بانه چینایه تی به کدیا به کیان گرت ، هر له و کانه شا داخوازی نازادی و سره به خوینی نیشتمانه که یان بوون ، لهم جوولانهوه به دا ماموستا کانش به شدار بوون و دهستیکی بالایان هه بوو .

نیشانهی ده رکوتن و راستی هه و تیکوشانه له پیناوی سره به ستیا مانگرتنه گشتی به کان بوو «۲» له قوتابخانه کاند ، که

«۱» ئیلجار = مظاهره

«۲» مانگرتی گشتی = اضراب عام

ئو کرایادا ، وه له سهر نه وه شهوه قوتیان له ناو قوتلی به کابی نهک به بیجه وانهوه بجی به گزیا ، یان له دژ (ضدی بوهستی) . . نه مانه و زور شتی راستیمان بو ده ر نه خات ، بی گومان بی کهم و زیاد له گرو گرفت و چه نه مه کانی کوردو کوردستانی پارچه پارچه کراوی خومان نه کات . . هیوادارم په ندو وانه و سوودی لی وه ربگری .

له دا ووتنه ما زور سوپاسی ماموستای دلسوز (کاک جمال شالی) ی پاریزه نه کهم ، که نه رکي چای نه نامیلکه یه ی گرتنه نه ستوی خوی . . وه هروه ها سوپاسی نه وهسته به رزه ی نه کهم که به بی نه وهی له خزمهت به ولاره هیچ نیازیکی هه بی دوو به دوو ریکه وتین که سایه و مایه ی نه نامیلکه یه بو (خویندکارانی کورد) بی له - نه وروپا - . . نه و خویندکارانه ی که به راستی نوینه ری ئامانج و ئاوات و ئاراسته ی بیری کوردایه تی و تیکوشه ری راسته قینه ی کوردو کوردستان . . که هه میسه بی و وچان تی نه کوشن . . له پیناوی ناسینی کورد به جیهان و بو ده ر خستیان که نه و سنو وره ی کوردستانی جیا کرد و نه وه ده ست کرده به لکو مافی چاره نووسی خوی هه به - وه کو له کونگره ی چواره ه میانا له سه ری رویشتون - به ناوی هه موو کوردیکی دلسوز به کوردستان ، سوپاسی نه و خویندکارانه نه کهم هیوادارم هه ره له سه رکه و تنان بو هیبانه دی ئامانجه کانی نه ته وه و نیشتمانه دا گیر کراوه که مان .

ئیتز زیان و نازادی و بهختیاری بو هه موو گه لیکي دا گیر کراو له جیهانا م (عثمان عوزیری)

به هزاران لاو له قوتابخانه ناو نندی به میری به کانا به شدار بوون و
داخواری بنچینه یی بیان همو بوو که زانیاری و پهروه دمو فیر کردن
به زمانی نه توایه تی خوین بی، و له سالی ۱۹۰۵ دا همو ماموستای
قوتابخانه سره تایی یانه دستیک بالایان هه بوو له بزوتنه وهی
شور شه که دا، توانیان ماموستای قوتابخانه سره تایی به کان سهرا پا
کو پکه نهو به تایه تی ماموستایانی دیپاته کان، بو کو بوو نه وهی کی
گشتی له خانووی قوتابخانه ی «بیلاسکوف» دا لهو کو بوو نه وهی به دا
وایان بریاردا که پیوسته زمانی پوله نندی له وکاته به ول اوو پکه نه
زمانی کی رسمی له همو قوتابخانه سره تایی به کانا .

و به پیش همو شور شه که دست پی بکا فرمانبره زانیا -
ری به پیش که وتو کان له قوتابخانه سره تایی و ناو نندی به کانا توانیان
سهر کهون له ریکخستی به کم نه قابه ی ماموستایان له ژیر ناوی
(به کیستی ماموستایانی پوله ننده) دا و مه ره خه سی یاسایان بو
و مرگرت له گهل همو شا (گوفار - نه شره) ییکیان به زمانی
به کیستی به کهو دهر کرد له ژیر ناوی (نوقی توری) یانی (ریگای
تازه) دا مهر که زی خه بانی به کیستی به که له وار شو دا بوو، له گهل
چهن لقیکا له همو ناوچه کانی وولانا، و ههروه ها له به شه که ی
تزی پوله ننده دا که له ژیر دهسه لاتی نه مسادا بوو، که هه وکاته به
(غالسیا) ناو هه برا .

نیشانه ی گوران که له کانونی به که می ۱۹۰۵ دا له کانی
دامه زانندی همو به کیستی به پیش که وتو یی به دا بوو که پی بیان همووت
(به کیستی نیشتمانی ماموستایانی قوتابخانه سره تایی به کان) .

له وکاته دا پیاوه گهوره دهر که وتو پوله ننده یی به کان
کارو باری غالیسیان گرتیوه دست، به چاویکی نه خوشانه ی پرا
دستی ته ماشای زانیاری و پهروه دی سره تایان هه کرد، له ویدا
دستیکی نه نقه ست هه بوو بو مانه وهی پله ی زانیاری و پهروه ده
له نزمیا، قوتابخانه کان بی شتو وه کی پیوستی بوون . مووچه ی
ماموستا کان به کجار کهم بوو به شی فهوتی تاناجی و پیوستی
ژینی نه هه کردن .

پیشرو ی به کیستی به که سر ی نیکوشانی بلند تر کرده وه و
ملی خه بانی به تین و په له تر نا له به ره ره کانی و دز (زید) ی پارتی
دهسه لانداره کانا . وه ناموز گاری ماموستایان هه کرد که
پشت به نه کومهل و به ک بگرن و یارمه تی یه کستر بن . وه
ههروه ها هه و لیان هه دا له پیناوی به رز کرده وه ی فیر کردن ی
سره تایی و به ره و باش بردنی زانی مووچه یی و ژینی ماموستایان .
و هه قه لایان دا بو ریکخستی فرمانبره زانیاری به پوله نندی به -
کان و نوکرانیه کان له به کیستی ییکی گشتیدا، وه هه ست کردنیان
به ماف و پیوستی به کگرتن بو گه شتته نامانجه کانی به کیستی به که
له سر همو شه وه ماموستا نوکرانی به کان که له گهل به کیستی
ماموستا پوله نندی به کان به کیان گرتیوو، چکه له وهش له به کیستی به
تایه تی به که ی خویانا هه مانه وه به بی همو که س ریگسایان
لی بگری، به له کو ماموستا پوله نندی به کان هانیان هه دان بو
به هیز کردن ی به کیستی به تایه تی به که ی خویان - به کیستی ماموستا
نوکرانی به کان - وه هه ردوولا تیکوشانیکی راسته قینه یان گرتیوو

له پیناوی بهرز کردنه وهی پلهی ژبان و بهره و ژبانیکی باشتر به بی
وهستان به شیوه به کی هاوبه شی ، ئەمەش ئەنجامیکی باشی هینا به دبی .
وه ئەگەر وایشی دابنن به کیتی غالیسیا ریکخراویکی
شورشگیری نه بوو ، له گه‌ل ئەوه‌شا بومان دهر ئەهه وهی که بووبه
هوی هینانه دبی نیشانهی گورانی جوری ژبانی کومه لایه تی
ئەوناوچه به ، له سالی ۱۹۱۴ دا له کاتی هه‌لگه‌یرسانی چه‌نگی
جیهانی به که‌مدا ، پوله‌نده بووبه شانوی کوشتارو کاولی و
ویرانی ییکی گه‌وره ، ئەو ماموستایانهی چه‌نگ به کی خستبوون و
که‌م ده‌ستی کردبوون خویان کو کرده وه بو گورینه‌وه‌ی یارمه‌تی
له گه‌ل به کا ، ئەمەش بووبه هوی کو کردنه‌وه‌ی خه‌لک و پشت
گرتی به کتری ، وه‌وای لی‌هات نیشانه‌ی دهر که‌وتی ریکخراوی
ماموستایان به په‌روشه‌وه چاوه‌روان بکری .

ماموستایانی قوتابخانه سه‌ره‌تایی به‌کان له‌وارشودا ئازترین و
تیکوشه‌ر ترین ئەندامانی جوولانه‌وه که بوون له‌هه‌رجوار -
قورنه‌ی وولانا په‌بوهندیان به‌یا کرد له گه‌ل ماموستاکانی ترا ،
وه توانیان سه‌ر په‌کون له‌دامه‌زراندنی ریکخراویکی کومه لایه تیدا
له‌ژیر ناوی (په‌یوه‌ستی ماموستایانی قوتابخانه سه‌ره‌تایی به
پوله‌ندی به‌کان) له‌کانونی به‌که‌می سالی ۱۹۱۶ دا ، سه‌ر -
کرده‌ی په‌یوه‌ستی (رابطه) که پیشره‌وه شورشگیره‌کانی ۱۹۰۵
بوون که‌خواه‌ن نرخ و باوه‌ بوون له‌دلی گه‌لا له‌باره‌ی کومه‌لا -
به‌تی و بیلان (سیاست) ی پیشکه‌وته‌بی به‌وه .

دهر بری شیوه لایه‌نگیری و ئامانجه‌کانی په‌یوه‌ستی به‌که

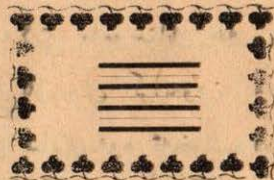
به‌شیوه‌ییکی روونایی و دهر که‌وتوویی له‌روژنامه سه‌می به‌که‌یدا
(کلوس نوزیسلسکی) یانی (ده‌نگی ماموستا) به ریکو پیکی
بلاو ئەهه کرایه‌وه .

« دواروژی ماموستای سه‌ره‌تایی ناتوانی جیا پکریته‌وه
له‌دوا روژی ئەو خه‌لکانه‌ی له گه‌لایانا ئەژین وه‌پیناویانا ئیش
ئەهه‌کن . . ماموستای قوتابخانه سه‌ره‌تایی به‌کان فی‌رکه‌رو -
ئاموزگاری که‌ری منالانی پرولیتاریان ، هه‌روه‌ها ئه‌ویش له‌جوره
ژبانه‌دایه که‌پرولیتاریا تیا به‌ئەزی . ئەهه‌گه‌ر شوینی فی‌رکردن ، کاری
کرده سه‌ر فی‌رکردنی سه‌ره‌تایی پیوسته پرولیتاری ریکخراو
هاوشانی بی له تیکوشانا ... »

هاتنه‌گایه‌ی به‌کیتی ماموستایان هه‌موو لاییکی وولاتی
شه‌قان ، به‌گورجی لقی ناوخوینی کرایه‌وه . وه (کلوس نوزیسلسکی
به‌ئاره‌زووی دهر وون و شادی به‌وه ئەخوینرا به‌وه ، پیشره‌وه‌کانی
به‌کیتی به‌که شوینیکی گرنه‌یمان له‌دلی گه‌لا داگیر کردبوو ،
ئەوانیش درێخیان له‌ئیش و کاریانا نه‌ئەکرد بو ریکخسته‌نی
ماموستایان . . هه‌میشه‌تی ئەهه‌کوشان بو به‌رز کردنه‌وه‌ی پله‌ی
په‌روه‌ده و زانیاری . . هه‌رگیز داویان له‌ئەندامانی به‌کیتی به‌که
ئەکرد که‌هه‌مو کاتی به‌دلیکی پاڤو چوست و چالاکای به‌وه و به
شیوه‌ییکی راست و ره‌وان فرمانی روزانه‌یان بی دوا که‌وتن
به‌جی بیتن . . وه‌بانگیان ئەکردن بو به‌شداربوون له‌هه‌وتی کومه‌لا
به‌تیا . . وه‌پر کردنی دهر وونی خویان به‌خوینده‌واری وتیکه‌یشتنی
به‌رزتر ، وه به‌کردنه‌وه‌ی چه‌ن دهر ویه‌یک پله‌ی هه‌لسووزاندنی

میش و کاره کانیانی بهر زتر بووه .

دهز گای بهر یوه بهری به کیتی به که ههولی ئه دا له ریی
بهرزترین پله دا بو قوتابخانه سه ره تایی به کان ، وه له پیناوی نازادی
نیشتمانه که میان و حکومه تیکی سه ره به خویی خویی بانه و به گگرتنه وهی
پوله ندهی نیشتمانیان که دابهش کرابوو ، وه له ریی
پاراستنی پلهی ژبانی مافه کانی ماموستایان وشوینه پیروزه که بیان
له ناو گه لا

جو و لانه وهی

ماموستا نه قایی به کان له پوله ندهی نازادا

له گهل^۷ کولتایی جه ننگه که ی سالی ۱۹۱۸ دا پوله نده سه ره به خویی
وهر گرتنه وه ..

ریخکراوی (دهوله تیی پوله نده) دامه زرا له کاتیسکا که باری
تابووری و کومه لایه تیی له روسیادا به ره و گورانیسکی بنجینه یی
هروشت .

پوله ندهی سه ره به ست له سه ره رژیمی سه رمابه داری مابه وه و
حکومه تیکی به ره له مانی دامه زرا ، له سه ره نه وه شه وه که شورشی
ئو کتوبه ری گه وره کار یسکی زوری کرده ژبانی کومه لایه تیی
له پوله نده دا ، به لام ده سه لاتی چینی بورجوازی گیره شیویسکی
خسته قوتابخانه کان و به کیتی به ماموستایی به کانه وه ..

له نیسانی ۱۹۱۹ دا ماموستایان له وار شو دا کو بوو نه وه یسکی
گه وره گر نگیان پیک هینا له دوای خو ئاماده کردنی چه ت
سا لیک ، له هه موو ریخکراوه ماموستایی به کان و به روه رده یی به کانه وه
نوینه ران هاتبوون بو کو بوو نه وه که له پیناوی به ک ئامانجا ،
هه ویش لیکو لینه وه و گفتو گو بوو بودانانی ری وشوین ویاسا
بو رژیمی فییر کردن و خویندنی پوله ندهی .

له م کو بوو نه وه به دا نه و پرو گرامه سه ره کهوت که ماموستا
پیش کهوته یی به کان پیش که شیان کردبوو ، بریاره کان بریتی بوون

له دامه زرانندی رژیمیکی به کگرتوو بو ئەو قوتابخانانەی
ماوهی خویندنی سەرەتاییان حەوت ساڵە .. بەشیوەییکی زۆر
ئەسی کردن ، بە منالان بخوینن بەسی گویدانە جیاوازی چینه کانی
کومەل ، وە پینج ساڵ بو خویندنی وانە کانی قوتابخانە
ناوەندی بە کان .. وە بو بەشدار بوون لە دەزگاییکی سەر بە خدا
بو هەلسوورانندی ئیشوکاری قوتابخانە کان ، وە لیکدانە وە
بیری قوتابخانە ئایینی کردنە وە بە جیاوازی لابرا ، ئەم بریارانە
بە تیکرانی ئە گونجا لە گەل ئەو بەرنامە بەی ماموستا پیش کەوتە
بە کان پیش کەشیان کردبوو .

شیوەییکی گشتی بو گورانی زانیاری دانرا ، بەلام لە بوواری
بە کارهێنانیا گەلی کوسپو بەر بەرە کانی کومەلایەتی کونە -
پەرستانە ئه هاته ری .

بەلام لە دایەرە زانیاری بە پیش کەوتە پی بە کاندایا لە پێشواوی ئەم
زاراوانەدا تێ ئە کوشان ، تا کۆ جەنگی گیتی دوو هەم .

دەسەڵانداری کان زۆریان بو هات کە دان بەشیوەی بە زۆر
خویندنی حەوت ساڵا بنین و خویندنی سەرەتایی بکەن بە
حەوت ساڵ ، بەلام لای راست گیرە کان توانی بە سەر خویندنی
قوتابخانە ناوەندی هەشت ساڵەدا بچنە وە ، ئەو بەرنامە بەی کە
بە تەواوی روون نە بوو بوو وە لە گەل پروگرامی خویندنی
سەرەتاییدا بگونجی . تۆری قوتابخانە سەرەتایی بە کان فراوان تر
بوو ، وە هەر وەها ژمارە ماموستانی بەرە پتری ئەروشت ،
زۆر بەیان لە کورە جوتیارو کربکارە کان بوون ، لە سەر ئەو شەو

تیکرانی خاوەن هوش و چالاکو بە نرخ ترین مەژوف بوون
لە کومەل ، بوونی هەر کامیکیان بە ماموستا ، پیش کەوتە ووی
کومەلایەتی پالی پیو ئە نا بومل گرتنی ری پیوستی و وانە کانی
وە بە خورسکی ئە چوونە وە سەر سروشتی جی نیشته پێشوو کەیان ،
پە یو نندی یان لە گەل کربکار و جوتیارە کاندایا زۆر بەهیز بوو ،
ئەو جوتیارو کربکارانە کەسی تر نامانج و ئەنجایی ئە ئە زانین
ئەو ماموستایانە بەسی ، ئەمانەش شیوەییکی تایبەتی یان وەر گرت
بو بزوتنی بە کیتی ماموستایان ، لە سەر ئەو شەو کە زۆر بەی
ماموستایان گوی یان ئە دایە بیری سەر مایە داری ، بە لیکو هەتا
ئێستاش هەر گیز بوونە ئە بشکەو چاوە گە کولان و قوویی کومەل -
پیتی و سەر مایە پارتە پیشکەوتە پی بە چە پگیری بە کان .

ئەو ماموستایانە بە زۆری لە ناوچە دوورە کانا ئە ژین . لە هەموو
لاییکی وولانا ، هەر چە ئە بە زۆری لە شوێنە خراپە کانی شا بژین
کە لە دوو سەرە وە بە خراپ ئە میژوری - زانستی و خویندە واری -
بەلام ئەمان زۆر بە ئەقەبە کەیان شادمان بوون کە وە ک دل و ابوو
بو ژبانی خویندە واری و کومەلایەتی یان ، کە هە موو جورە
هوش و فیر کردن و خویندە واری و خویندە یاندنی لێ وەر ئە گرن و
پاریز گاری مافە کانیان ئە کات ، وە سەر اپا گیر و گرتە کانیان
لە لایەن دەسەڵانداری کانی میری بەو بوجارە سەر ئە کا ، وە یار مەتی
کومەلایەتی یان ئە دات و ... هتد . لە بەر ئەو بە زوو پی و پەرو شەو
خوێان فرای ئە دایە باو شەیی بە کیتی بە کە وە .

لە دوای ئەو کە پۆلە نده سەر بە خوینی وەر گرتە وە N. U. S. P. T

یشی هاته سهر ، که له به شی پو له ندهی ژیر دهستهی روسیادا بوو، وه
F.P.P.S.T که له به شی پو له ندهی به ستر او به نه مساوه بوو، وه نه واندهی
به ر پوه بهر بوون له به کیتی ماموستایانی قوتابخانه سهره تایی به کانا
نه مانهن :

سهر وک نولفاک . نوینه ری سهره ک نوئیکی ، سمولیکو فسکی
به لام سمولیکو فسکی که نه ندامی کی ووریو ییوه ریژی کی (۱)
به نرخو بی هاوتابوو ، له سهر تیگوشانه که یشی پوه به گورانی
زور شت هه لسا بو پیش خستی به کیتی به که ، ریگخراوه که
بوو به ریگخراویکی جه ما هیری بو ماموستایانی قوتابخانه سهره
تایی به کان ، سمولیکو فسکی خه باتی کردله ییماوی بافتانی (۱) به کیتی -
به که بو به ر به ره کانی هیزی کونه به رستی ، له گه له وه شا
سمولیکو فسکی هیشتا تاسه ی زور بوونی نه ندامانی به کیتی به که ی
له کرد له گه له سهر به گگرتنی ناوخوش بوایه ، به زوری
ته رخمی نه دا به مه سه له ی ئایدیولوجی ، به لام سنووری بو
ته رخمه مدان به ره وشتی نه ندامانی به کیتی به که دا نه نه نا ، له
سهری کیشوه ئاره زووی نه وه ی نه کرد به کیتی به که دهستی یارمه تی
دانی هه بی ، نه له گه له پارته پیلانی به (۳) پیشکوتنه بی به کانا ،
نه له گه له به کیتی به کریگارتی به کانا ، وه نه له گه له ریگخراوه
چه بگیری به پیش که وته بی به کانا . . . نه مه ش بوو به هوی

(۱) ییوه = خطبه - ییوه ریژ = خطیب

(۲) بافت ، ماف = حق - بافتان = حقوق

(۳) پیلان = سیاست ، که موئی

گورانیکی گه وره له ری و شوین و پیلانی به کیتی به که .
وه نه م پیلانه هه تا نه هات (ئینتهازی) به تی زیاتر له کردو
به کیتی به که ی لاوازه کرد ، به م شیوه به به کیتی به که بی ییوه بوو .
به راستی نه وه ش کاریکی گه وره ی کرده سهر به کیتی و پله ی
تیگه یشتووی خوینده واری نه ندامه کانی .

میژوو و ری و شوین و به نامه ی ریگخراوی ماموستایانی
قوتابخانه ناوه ندهی به کان جیاوازی یکی زوری به یا کرد له گه له
به نامه و ری و شوین و پیلانی ریگخراوی ماموستایانی قوتابخانه
سهره تایی به کانا .

به کیتی ماموستایانی پو له نده له کانی جه نگه وه تیگچوو بوو .
هیچ به لنگه ی ده رکه وتنه وه ی نه بوو هه تا له سالی ۱۹۱۹ دا له
کانیکا کومه لیک له ماموستا زادیکالی به کان نه قابه ی ماموستایانی
قوتابخانه ناوه ندهی به کانی پو لونیان له وار شودا دامه زراند ،
وه به کم ئامانجی بنجینه بی یان پاراستنی مافی نه قایی یارمه تی یکی
ته واری له گه له جوو له ی به کیتی کریگارتا بوو ، وه زور به ی
پیشه وه کانی نه قابه که لایه نگیری هوردو گای هاو به شی (ئیشیترکی)
بوون ، رووی تیگوشانی ریگخراویان ئاراسته ی روون
کردنه وه ی باری ئایدیولوجی کرد بوو ، گوی یان نه نه دایه نه وه ی
نه ندامه کانی زور بی و بور بی ، به لیکو له باتی نه وه ییرواوه رریان
له سهر به گگرتنی ناوخویی چه سپان بو هیئانه کا به ی رووه و
ئایدیولوجی تیگیکی به هیز ، هه ردوو به کیتی به که توانیان
کاریکی گه وره بکه نه سهر کومه له و سهر اپا ماموستا کانی تر

له قوتابخانه ناوه ندى به كانا وه كو بهك ، جگه له مهر كهزه
 گوره كى له وار شودا ، گه لي لقي هه بوو لهه موو لاييكي
 وولانا ، هه ربه كه لم ريكخراوه پيش كهوته يى يانه ي ماموستا -
 يانى قوتابخانه سه ره تايو ناوه ندى به كان به دليكي پاك ويهك
 ئامانجهوه يارمه تى به كترين ئه دا ، به شيوه ييكي سه ره وكي پشتى
 به كيان گرت بو پاراستي به رژه وه ندى (١) ده زگاي زانبارى و
 چاره كردنى چه له مه كاني فير كردن و پهروه رده ، هه رله بهر ئه وه
 هه ر دوو به كيتي به كه له لايهن كومه له راستگيري به كانه وه به
 تايبه تى پياوه ئاييى به كان . تووشي چه له مه و هيرشى نار و ابون
 ئه و كومه لانه هه وئيان ئه دا بو گوران و تانه وه ي به كيتي به كه
 به هيانه كايه ي ريكخراوى بهر بهر كاني كه روه ، تاكو
 به كيتي به كه تينيكي بي و وچانى له سه ر بي بيته قورنى ريگاي .
 به كيتي ماموستايانى قوتابخانه سه ره تايى كاني بو له نده ئه تواني
 شانازى بكات به و خزمه ته گرنگانه وه ي بي هه ل ساوه ، تواني
 له ماوه ي دوو سال دا له هه موو گوشه و لاييكي وولانا لق
 بلاو بكانه وه ، زور به ي ماموستايان خويان خسته باوه شى به وه ،
 ئه مه ش كار يكي گوره به ئه گه ر به چاويكي سه ر نجه وه سه به رى
 بكه ين چونكه ئه و كاته هه موو ئه نداميكي نه قاي وهك پيش مهر كه
 و ابووه ، ماموستا كانش به هه ر چوار قورنه ي وولانا بلاوه يان
 پسي كرابوو .

«١» به رژه وه ندى = مه سه له حه ت

به كيتي به كه له هه مووله ريكخراوى به كانا ته ر خه ي ئه دا به چه له مه و
 كيو گرفت و ئاماده كردنى ماموستايان و ئيش و كارى پهروه رده و
 كومه لاييكي و يارمه تى ياسايى و به ختياى ئه ندامانى به كيتي به كه ،
 ئه و كاته به كيتي به كه چه ن كو قار يكي ده ر ئه كرد ، نه خوشخانه ييكي
 كه روه ي دروست كرد له سه ر پيش كه شانه (تبرعات) .. به د لسوزانه
 ده ستى گرت به سه ر هه تيوو مال و منالى ئه ندامه كوچ كرد وه كانيا
 له سه ر به رژه وه ندى ماموستايانى ئه كرده وه ، بو پاريز گاري
 ساوه كانيان هه ئى ئه دا به له بهر ده ي ميري و ئه نجه و مه ني
 په رله مانيا .

ئه وه ي په يوه ندى هه بي به رژه وه ندى به كيتي به كه وه ئه وه بوو
 كه هه ر دوو ريكخراوه كه تيا يا سه ر كهوتن له ده ست كهوتنى
 ئه مانه دا :-

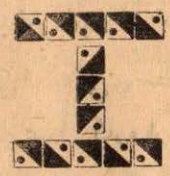
رژيم يكي به كه لك بو فه رمان به ران ما في زياد بوونى موو چه
 به شيوه ييكي ئو توماتيكي بي ، به پي سالانى ئيش كردن و خزمه ت ،
 ئه نجه و مه ني په رله مانى بريارى دا كاروبارى موو چه خوره كان و
 ئه وه ي په يوه ندى به رفه مان به ريئى به وه هه بي بيگره ته ده ست ،
 پاريز گاري ماموستايان بكات له هه موو ئيش و كار يكي ميري و
 شيوه ميريدا ، نيشته ني (ته قاعد) يان بو بيره ته وه له كاتي پيريدا
 وه يارمه تى هه موو كارو بار يكي نه خوشخانه و پزىشكيان بدات ٠٠
 هه تى .. هه ر دوو به كيتي به كه چاويان برى به هه موو چه له مه ييكي
 قوتابخانه كان ، به پيرو باوه ريكي پته وه وه هه وئيان ئه دا بو
 به رز كردنه وه ي پله ي زانبارى و پهروه رده يى بو گه ل ، به

ووردی له پیوستی به کانی قوتابخانه کانیان نه پرسی به وه ،
 نه یان نه هیشت له پیوستی یان کهم بی ، ناماده
 بوون بو باشی وانه دادانی هه ل بزیرا وه
 زانیاری به کان م.

ووختانی بزوتنه وهی نه قابی ماموستایان

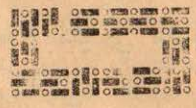
له نیسانی ۱۹۱۶ دا پوله نده تووشی چه له مه ییکی گه وه
 بوو ، له دوای بزوتنی شورشه که ی بیاسودسکی که پیشه وایسکی
 کون بوو له بزوتنه وهی ئازادیدا ، ده سه لانی گرتنه دهست ، بووبه
 سه رۆییکی دیکتاتوری ته و او ، له سه ر پیلانیکی بورجوازی و دهره
 به کی سه ر و پشت ، هه و ئی ته دا رژی به که ی زال بی به سه ر ژباتی
 بوولانا له باره ی کومه لایستی و پیلانی و نه هیشتنی سه ر به ستی جو و له ی
 دیکتاتورا وو نه قابی له وولانا ، وه ده ستگرتن به سه ر مه ر که زی
 به سه ر پوه بردنی به کیتی ماموستایانی قوتابخانه سه ره تایی به کانا ،
 له وکاته دا سه ر لیک و فسکی به بی قه دیدو شهرت خزمه تی پیش کهش
 به میری کرد ، له شوینی ته ندامانی به کیتی به که دا به لایه نگیره کانی
 دژی می میری دامه زرا . له کو فاره کانی به کیتی به که دا له سه ر باشی
 دژی به دیکتاتور ه که ی له نووسی و به سه رو پوتله لای کی ته و حکرومه ته
 دوور له دیمو کراسی و نیشتمانی به ییدا هه ل ته دا و پرۆیا گانده ی درۆی
 بوو ته کرد . ته مهش بو خیزان و ده زگای زانیاری و به سه ر وه رده ی
 وولات به شی ئازار و سزاو گیره و کیشه بوو ، وه جگه له وهش
 ته ده نه ی دهر برینی یه رو با وه ری لسی کردن ، وه ختکاندنسی هه مو
 نووزه ییک که له لایه ن ماموستا کانه وه دهر بچی ، به و جو ره زیانیکی
 زور گه وه له ده زگا و به سه ر پوه به رانی زانیاری که وت .
 وه که دهردی ئا بووری ده سستی پسی کرد له سالی ۱۹۲۹ دا

چینی کارکردن به ناچاری هم باره قورسه یان له سهر باربو و
 دانیان به خویانا گرت .. وه که خه زینه تووشی کم و کورتی بوو
 حکومت دهستی کرد به کم کردنه وهی روژانه و موچه
 فرمانبرانی میری و یاسای خزمهت ، مهرکزی ماموستایان
 بوو به شوینی راو کردنی پیلانی بو ترساندنیان و سهر دانه واندنیان
 و پالندان به نوردوگای بیلسودسکی به وه ، له بهر نه وه ئی ش و
 کاری به کییتی به که زورست بوو ، زور ترینی نندامانی به کییتی به که
 بیانویان پیی نه گیرا به بیی نه وهی بتوانن هه لیه نی ، نه و
 ماوه به ناخوشتین روژانی میزووی به کییتی به که نه میرووی ،
 به لام به کییتی ماموستایانی قوتابخانه ناوه نندی به کانی پوله نده توانی
 بهر گه ی هیرشه فاشستی به کانیان بگری ، پیشروه کانی به بیی ترسه
 هیرشیان نه برده سهر نه ورژیمه ، توانیان میسپاتی هه لوسته
 باشه که یان پکن ، هیزی ناره زووی پالندان به به کییتی ماموستایانی
 قوتابخانه سهر تایی به کانه وه هه تا نه هات زیاتر نه بوو ، زیاد بوونی
 نندامانی له ماوه بیکی کورتا هه تا ۱۹۳۲ زور زیادی کرد ،
 له سالی ۱۹۱۹ دا بووبه (۲۰) هزار نه ندام ، هه تا سالی ۱۹۳۵
 بوون به (۵۰) هزار . وه له سالی ۱۹۳۰ دا به کییتی ماموستایانی
 قوتابخانه سهر تایی به کان و به کییتی ماموستایانی قوتابخانه
 ناوه نندی به کان بووبه به که له زیر ناوی (به کییتی ماموستایانی
 پوله نده) دا هه تا نه هات وورده وورده ماموستایانی قوتابخانه
 پیشه سازی به کان و ماموستا نافرته کانی به رورده ی منالان و
 ماموستایانی دانشگاه کان پالندان پیوه نه دا ، به م جوریه کییتی

ماموستایانی پوله نده بوو به ریکخراویکی جیها نی
 ماموستایان .

به شیوه ی هاتور چوو پیش که شی نه ندامه ریکخراوه کانی . ئیش و
 کاری گورج و گول تر بوو ، توانیان چهن خانوویک له وار شودا
 دروست پکن و بیکن به خانووی میوانداری ماموستایان و
 قوتابخانه ی ناوخوبی بو منالانی نه ندامانی به کییتی به که و به شیکی
 بو چاپ و بلاو کردنه وه ، چاپه مه نی به ره و زیادی نه ویشته له
 سالی ۱۹۳۳ دا به کییتی به که «۳۳» ناملکه ی بو ماموستایان
 چاپ کردله سهر جورده اباس و مه به ست ، ههر له و کاته شا به کییتی به که
 نامه خانه بیکی بلاو کردنه وهی دروست کرد که پی بان نه ووت
 ﴿ نازا کنزیکارینا ﴾ واته « نامه خانه که مان » له کو بوونه وه و
 کونگریسه ده ولته نی به کانا دان نه ترا به به کییتی ماموستایانی
 پوله نده دا ، نه و ناو بانگه به رزه ی وه رگرت له نیوانی ریکخراوه
 ماموستایی به کانا له دووسال پیش جه نگدا ، نه وهش نمونه بیکی
 شه و قدار بوو بو به رز کردنه وهی پله به ره پیدانی بلاو که ره وه کانی .

بهره و رووی زبان

ټولو پیلانه ټابووری بهو کومه لایه تی بهی بیلوسوسکی له گه لیا
 ټهرویشته له بهر بهره کانی چینی پرولیتاریادا مایه وه . به تایه تی
 له کاتیکا که چه ټمه ټابووری به ناخوشه که هاته کایه وه ،
 به که مچار پیشروهی به کیستی به که نیشانهی بیزار بوونی لی دیاریدا
 به زور و سزای دسه لانداری مری زور له ټه ندامانی بهریوه
 بهران سهریان بو رژیمه دیکتاتوروی به که دانه وان و رایان لی هات
 که به کیستی به که پخنه ژیر ټه رژیمه چه په له وه .

له ټیوانی سالی ۱۹۲۷ و ۱۹۲۸ دا له وکوبوونه وانده که
 له هه موو لاییکي وولانا به دل اگرمی به وه پیک ټه هات رمخنه یان
 له بهریوه بهرانی به کیستی به که ټه گرت ، کومه ټیک له وماموستایانهی
 پالیان دابوو به پارتی پوله نندی به وه نارهازی خوویان بهرام بهر
 به کرده وه کانی بهریوه بهرانی به کیستی به که پیشان ټه دا ، وه
 ههروه ها پارتی کومونیسیتیش بهر بهره کانی ټه کردن ، به لأم ټه و
 نارهازی و توندی پیشان دانه ییش پچر پچر بوو ، له بهر ټه وه کاریکي
 ټه وتوی ټه ټه کرده سهر پیلانه کانی سمولیکو فسکی ، پیشروه وه کانی
 به کیستی لوبلان و برزکه ټه لویستیم کی باشیان بوخویان وه درگرت و
 دستیان کرد به بهر بهره کانی و نارهازی ییکي به توندی دهر برین
 زور له ماموستا کانش له دهوریان کوبوونه وه ، ټه وه نندهی پی
 نه چوو به کیستی لوبلان و به کیستی به کانی بولزی هه لویستیم کی

به سهرنج و باشیان وه درگرت له بهر بهره کانی سمولیکو فسکیدا ، وه
 له هه موو لایه کی وولانا زماره ییکي زور له به کیستی وسته کانس
 پالیان پیوه دان وله سالی ۱۹۳۰ دا کوبوونه وه ی ریکخراو
 بهریکو پیکي پیک ټه هات له ری ی ریز کردن و به گرتی گورج و
 کولی بهر بهره کانی له پیناوی دهستکه وتی مافه کانیانا ، به یوه سستی -
 ییکي بهروه ردینی دیو کراتی یان دامه زرانده له ژیر ناوی (نوشتی توری
 - ریگای تازه) دا .

وه له سالی ۱۹۳۵ دا دستیان کرد به بلاو کرده وهی گو قاری
 « ماموستایانی مانگانه » ټه و گو قاره بوو که بهر بهره کانی به
 به کگرتوه کان (المعارضه الموحده) دهریان ټه کرد و ناپاکی بهریوه
 بهره کانی رابووردووی به کیستی به که یان له هه موو که س ټه گه یان
 و بلاو ټه کرده وه . لابر دنی پیشروه وه کانی به کیستی به که ، که
 دسه لانداری مری دایان ناون ، وه دوور خسته وهی به کیتی به که
 له کومه ل و پیلانی به چینا به تی به که ی که که وتوته ناوده می مری به وه
 وه کار کرده سهر ټه و پیلانانهی که په یوه نندی هه یه به خیزانی
 زانیاری به وه ، بهر بهره کانی به که وای لی هات بانگی ټه ندامانی
 ټه کرد بوتیکوشان له پیناوی گورانی پیلان و بهریوه بهرانی
 به کیستی به که ، وه له سالی ۱۹۳۲ دا له کاتیکا مری پروژه ییکي دا به
 بهر له مان که په یوه نندی به زانیاری به وه هه سوو زور دوور بوو له
 پیشنیارده کانی به کیتی به که ی پیشووه وه ، بهر بهره کانی به که (۱) هیر شیکي

(۱) بویه ټه لین - بهر بهره کانی به که - چونکه له وکاته دا وه کو
 پارتیکي نه پی لی هات بوو که ناوبری بهر بهره کانی (المعارضه)
 وه رگییر

زانیاری به توندی به ریا کرد، له وه پیر شه دایه لاماری برد بۆ ده سه لانداری
زانیاری که تیکوشن و له سهر شه و برابانه برۆن که له کوبوونه وه که ی
سالی ۱۹۱۹ دا دانیان پیا ناوه و بریاری له سهر دراوه .
پیشروه کانی به ربه ره کانی نه مانه بوون : —

فوجنسکی و تولودزیکو و سویزک و کوفالزیک و مامزارو میکشفکر
ودوزا له وار شودا، وه وایسک و بولافسکی له بولیزیدا، وه کانیابول
له بوزاندا، وه چهن که سیکو تریش .

ئهو پشه وایانه هه میسه برایانه ئا گایان له ههنگاوانانی به کزی
بوو ، به لأم له گه ل دایه ره رادیکالی به کانا ، یان
چه پگیری به کانی پارتی هاوبه شی پۆلویا، وه به ههستکردنی
پیوستی به ک ریزیان له تیکوشانا ، له پیناوی زانیاری دانیشگی و
زیانه وهی گورج و گوئی به کیتی به که ، پیشروه وه کانی به کیتی به که
به باشیان زانی به یوهندی به ستن له گه ل سترزالکوفسکی وزیمیس
ئهو دوو ماموستا تیکوشه ره ناسراوانه که له جوونه ی کومونیسیتیا
دهستیکی بالایان هه بوو، ریکه وتن له سهر شه وشوین و ری به برۆن
له خه بانگردنا، وه له سالی ۱۹۳۵ دا گو قاری (ماموستایانی مانگانه)
له ژب ناوی « نیازی به ربه ره کانی به به کنگرتوه کانی به کیتی
ماموستایانی پوله نده » دا نووسراویکی بلاو کرده وه، ئه ونوو سراوه
داوای گورانی شه کرد له سنووری به کیتی به که دا، وه کو دیو کراتی
ناوخوینی، هه روه ها داوای ئه وهی شه کرد که هه لویستیکی جیاوازی
وه رگرن به رامبه ر رژیم حوکم و گورانی هه ندی له پیشروه وه کانی
به کیتی به که ، وه ئه م داوا کاره پیلانیانه شی تیا نووسراوو :

به کسانێ بافتان له هه موو چینه کانی گه لا ، وه هه موو ئهو
نه ته وانهی له پوله ندادا ئه ژین ، وه لی بوردنیکو گشتی له هه موو
به ندرکراوه پیلانی به کان و تیکوشان له به ربه ره کانی فاشستی و
جهنگدا ، وه هاندان و دان پیمانانیکو ته واو به تیکوشانی چی پی
کار که رانا ، به رهی به کنگرتو له گه ل هه موو هیزد چه پگری به کان و
پیش که وته پی به کانا هه ولیان ئه داو خه باتیان شه کرد بوه یانانه کابه ی
حکوومه تیکو پۆلونی که نوینه ری راسته قینه ی به رژه وه ندی
سه راپا هه موو گه لی پۆلونی بی .

یارمه تی له نیوانی پیشروه وه کانی جوتیاران و هاوبه شی به
کومونیسیتی به کان که به یوهندی به قوتابخانه کان و ماموستایانه وه بی
ئهو نده بوو، به که م ده رکه وتنی به رهی نیشتمانی پوله نده ی
سه ولیکوفسکی به تیزتر به ربه ره کانی شه کردن ، به لأم هه مووه ولدانی
به ربه ره کانی به که ی به با چوو ، ئنجا بوئه وهی به سه ریا نا زال ییت
دهستی کرد به گواسته وهی ماموستایان له م شاره وه بوئه وشارو
له م دی وه بوئه ودی ، وه فری ی ئه دانه شوینی دووره وه له یه که
بوئه وهی تیکوشانه که یان سارد بیه توه و به سه ریا نا سه رکه وپی ،
به تابه تی زورجار بولکوفسکی شه گواسته وه و تینی ئه خسته سه ری
هه تا کو هه ره شه ی ئه وه ی لی ئه کرد که یه خانه شیخانه وه ، به لأم
ئه م ری و پیلانه کاریکی پیچه وانهی کرده سه ر گه ل و ماموستایان
چونکه ماموستا گو یزراوه کان هه ر به رده وام بوون له تیکوشانیان ،
به تابه تی تیکوشانی نوی یان زیاتر شه بوو له وشوینه تازانه ده
که بوی گو یزرا بوونه وه ، به وجوره حکومت خوی یارمه تی زیاد

بوونی بهر بهر کانی به که پیدا له و ناوچه تازانه دا ، کونه په رسته کان
و پیاوه ئایینی به کان به ووردی له مه مه کو لینه وه و ده ستیان کرد
به هیرش بردنه سهر به کیتی به که و ئه یان و بست بهر بهر کانی به که
ببی هیز پکن و خویان ده ست بگرن به سه ریاو جو و له ی ماموستایان
بخه نه ژیر ده سه لاتی خوبانه وه ، له کاتیکه قه ده غه ی ماموستایان
کرا کهواز له به کیتی به که بیین بهر بهر بهر کانی به که پتر بوو ، پیاوه
ئایینی به کان ههولیمان ئه دا بو هه لیک که گورائیک بخه نه پیشروه ی
به کیتی به که وه و له خویانی نزدیک بخه نه وه ، به هه و ئلدانی ئه وان به و
جوره بهر بهر کانی به که ههستی به چه له مه ی به کیتی به که و نیازه که ی
ئه وان کرد ، له و لاشه وه پیاوه ئایینی به کان داوایان له میری کرد
که ئه یانه وه ی یارمه تی میری بدن بو پانکوردنه وه ی پیشروه ی
بهر بهر کانی به که ، به لأم سمولیکوفسکی به ته و اوی لویان دنیا
نه بوو له بهر ئه وه ی پیشنیاره که یانی و هرنه گرت ، له وای مردنی
سمولیکوفسکی له سالی ۱۹۳۴ دا هیرشیک به تیمی نوی دروست بوو
له بهر بهر کانی به کیتی به که دا ، به لأم ئه وه نده ی نه خایان ئه م هیرشه ش
نیشته وه و بهر گه ی نه گرت ، پیلانی به کیتی به که دهستی کرد
به گوران و پیشروه کانیشی شانیان دایه شان بهر بهر کانی به که ،
وه له سالی ۱۹۳۶ دا به کیتی به که تووشی ئه وچه له مه یه بوو که له کانی
دروست بوونی ده زگای بهر یوه بهری به کیتی به که هه ندی له
لی پرسراو لی کشانه وه ، وه فایسک و تولوزیسکی که له پیشه واکانی
بهر بهر کانی بوون چوونه جیگایان ، ئه وانه ی سهر به
بهر بهر کانی به که بوون و له وه و پیش له دایه ره ی به کیتی به که دا

دامه زرابوون وه کو بولکوفسکی ، وه کفیساتمکوفسکی ، وه ماچ و
هه ندیکه کش له ده وران کو بوونه وه ، ئه مه ش یارمه تی ئه وه ی دان
که پیلان و ئاراسته ییکه راست بگرن ، له و کانه دا که به کیتی به که هاته وه
سهر بیرو باوره که ی جارانی ، هه رله و کاته یشا گه لی گوران و
پیشکه وتی گرنگ له و لانا رو ویدا ، ده ر که و توه کانی ئه م گوران ش
ئه مانه بوون : تیکوشانیکه چینایه تی به تین . . ئه وه ش له مانگرتن و
هه لسانه کانی سهر شه قامه گشتی به کان و پروژده پیشه سازی به کانی
ده ر ئه که وت ، جو و له ی چینی کار که ران له ئه ندازه چو وه ده ره وه
له بهر ئه وه (لیژنه ی ریکخستی مه ر که زی) پیک هات ، به یارمه تی
راسته قینه ی به کیتی ماموستایانی پوله نده هه وو به کیتی به کان له
سنووری ئه ولیژنه یه دا ئیشیان ئه کرد بو بلا و کردنه وه ی
(ده ر که وتی جو و له ی کریکاران) له ۱۰ تشرینی به که می ۱۹۳۶ دا
له نیوانی داوا کرا وه کانی ترا . . داوای ئه وه کرا که رژیم ی تابووری
و کومه لایه تی له پوله نده دا له سه ر شیوه ییکه بشچینه یی ییتسه وه
سه رخو ، چینی کار که ران ده سه لانیان گرتنه ده ست ، له داوا
کردنه که دا خرابووه پیش چاو که پویسته رژیم ی سه ر مایه داری
به جاری بروخی ، له نوو سه رانی ئه م داوا کاری یه نوینه ری
سه ر وک لیژنه ی ریکخستن و نوینه ری به کیتی ماموستایانی پوله نده
(کو یانکوفسکی) بوون . ئه مه ش سه رو دلی راستگیری به کانی گرت
چونکه میری هه لویستی تایبه تی خوی بز کرد بوو ، له بهر ئه وه
زیاتر ده ستیان کرد به فاشستی بهت و دروست بوونی حکومه تییکه
(چه پوک ئاسنین) ئه وه ی که به یوه ندی هه بی به به کیتی ماموستایانی

پوله ندهوه نهووه بوو داوایان لی کرد که ده سه لانی به کیتی به که
جوه ستین و نوینه ریکی میری قومیسری دابن .

ده ستیان کرد به هیرشی روزنامه یی ناشیرین ، هه مهش ده ست
و کاری پیاوه لایینی به کانی تیا بوو ، روزنامه یی پیاوه
لایینی به کان به تاییه تی داوای کرد که به کیکی
لی پرسراوی میری دابتری بویه کیتی به که ، داوا که یان به جی هینرا
به م شیوه به نوینه ریکی میری له دایه رهی به کیتی به که دا له روزی
۳۰ نه یولی ۱۹۳۷ دا ده ستی گرت به سه هر هه موو کارو بارو
سیاره و نووسراوه کانی به کیتی به که دا ، وه نه یی وست زووی
پیلانی به کیتی به که بگوری و به ره و باوه ری راستگیری و پیاوه
لایینی به کان پیا . . له گهل نه و هشا هم نوینه ری میری به بهر -
به ره کانی به کی توندی به کار هه یینا ، فه رمانبه رانی به کیتی به که ش
هسه و فه رمانیان به جی نه هه یینا ، مانگرتن ده ستی پی کرد ،
پیشره وی به کیتی به که بانگیکی بو هه موو ماموستایان ولقه کانی
یلاو کرده وه بو بهر که گرتنی ده سه لانی تازه ، له بهر نه وه هه موو
لقی ناوچه کان یارمه تی نوینه ره میری به که یان نه هدا له هیچ جوره
شتیکا ، نه و بوستانه یی بوی نه ناردن به بی نه وه ی هه لی پپچرت
یویان نه ناردنه وه ، وه بلاو که ره وه کانشی هه ره ها . . ماموستا کانی
وارشو هه لسان به ئیلجاریک به سه ره شه قامه کانا ، بریاری مانگرتنی
روژیکیان دا ، له هه موو ناوچه و شاره کانی تریشا ئیلجارو هه لسان
وه مانگرتن ده ستی پی کرد ، بهر گری ماموستایان له چوارقورانه ی
بولانا ته شه نه یی سه ند ، به کیتی کر بکارو پیشه سازی به کانش

بهشتی نه و ئیلجارانه یان نه گرت و تیا یا به شدار نه بوون ، له بهر نه وه
نه و بهر گری به به تین و تیزانه ی له گهل و ماموستایانه وه نه هاته ری ی
میری وای لی هات کرژی نه مینی و خا و بیته وه .

نوینه ره میری به که ش وازی هینا ، سه ره له نوی کو بوو نه وه بیکی
پیک هات بو هه لیزاردنی به ریوه به رانی تازه بویه کیتی به که ، له بهر
هه ندی هوی تاییه تی میری داوای کرد که سه رو کی هه ره پیشوو
هه لانه بزریریتنه وه ، له سه ره نه وه شه وه هه ره لویان هه لیزارده وه ،
به لام له بهر بهرزه وه ندی به کیتی به که خوی قایل نه بوو کومه له که
« لوفیکي » یان هه لیزارد ، نه و تیکوشه ره هه لکه و تووه بوو که -
سه هاتیکی ده رکه و تووی هه بوو له شور شه که ی ۱۹۰۵ دا ، دروست
بوونی ده زگای به ریوه به ری به کیتی به که به و پی به کاریکی
که وره ی هه بوو بو گه رانه وه ی گیانیکی پته وو باشی وه ک پیشوو
له لیشانه ی گه رانه وه که ی ۱۹۳۷ دا ماموستا کان تیکوشانیک سهر
که و تووو ده رکه و تووی گه وره یان هه بوو ، قایل نه نه بوون له
پیشره وه کانیان جیا بنه وه ، پی هیرشیان چه سیان له بهر بهر کانی
کونه بهرسته کانا له دوا ی نه وه پیشره وی به کیتی به که رووی کرده
نه و پیلانه ی . . نه و زه ره رانه ی له یه کیتی به که که و تووه له ماوه شوومه کدا
به میری بیزیرری ، وه به تین کردنی بازووی به کیتی به که و یارمه تی و
برایه تی زیاتر له گهل و یکخراره کانی ترا ، به تاییه تی له گهل
خووله ی کر بکارانا ، هه ره ها له و کاته شا کشانه وه ی چه نگی نازی
و مول بوونی له سه ره ئاسوی پولونیا ده ستی پی کرد .

خه بانی به کیتی به که له طانی جه نط

جه نگی دا گیر کوری نازی له ١٩٣٩ دا چن سالیک مایه وه ، پووست بوو له سه رشانی نه ته وه ی پوله نده که به هه موو هیژیکی به وه تی بکوشیت له پیناوی پاراستی قهواره یا ، له خه بانا نه یشا له موستا پولونی به کان وریک خراوه کانیاں دهوریکی گرنکیان هه بوو له دوای جه ننگ وولانه که هه مووی کوته ژیر چنگی نه لمانیاوه ، نازی به کان سه راپا قوتابخانه کانی روژ هه لات و باکووریان داخست له به شه کانی تریشا هه قوتابخانه سه ره تانی به کان وپیشه سازی به کان مانه وه .

له دوای چن هه فته بیک دا گیر کردن ، نه ندامانی به کیتی به که راسته وخو ده ستیان کرد به خه باتیکی گورج و گولانه ی نه پنی ، ناوی به کیتی به نه پنی به که یان نا (به کیتی نه پنی ی ماموستایان) پیشروه که ی به ده ست - نوقیکی ، وجسه کی ، دیسیج ، تولودزیکی ماج - هه وه بوو که به (پینج کوچکه) ناویان له بردن ، له هه موو هه ریم و ناوچه به کدا « پینج کوچکه » یکی وه ها دامه زرا ، هه ره به که به سترابوون به به که وه به شیوه بیکی برایانه و پر برواییکی به هیژ ، پینج کوچکه کان هه تا له و ناوچانه شا ئیشیان نه کرد که له - ده رگراوه کانیش قه دهغه کرابوون .

له سه ره هه شه وه جگه له کاروباری ریکه خستنی - به کیتی نه پنی ی ماموستایان - یس خه ریکی ئالوگوری یارمه تی و وانه ووتنه وه بوون به نه پنی ، یارمه تی دانه کهش - پیشکه شانه - پیش کهش

نه کرا به ماموستایان به تابه تی ماموستا ده رگراوو شارراوه کان ، وه خیزانی قوربانی به کانی جه ننگ و به نده کانی ئوردو گاده رده سته کان (معسکر الاعتقال) یارمه تی دهروونی ههروه کو یارمه تی گیرفانی وزیریش کاری هه بوو ، به هاندانی گهل بویه ککرتن و برابه تی و سه رکه وتی کوتایی . وه پاریزگاری گیانی به رگری ی زیندوو ، هه شه یارمه تی زور که سی دا بوورزگار بوون له پیشه ناشیرینه کانی دا گیر که رانی دوزمن . وانه ووتنه وه ی نه پنی له خانووی تابه تیا نه ووترا به وه . به پنی ی پله و پول ، به پی تیکدانی رژیم زانیاری ، به وجوره توانرا دانشگا و قوتابخانه ناوه ندی به کان بمیننه وه له سه ر که یاندنی نامه کانیاں وه له قوتابخانه پیشه سازی به کانیشا به نه پنی له سه ر به رنامه ی قوتابخانه ناوه ندی به کان نه روشتن که - برباری له سه ر درابوو ، وه له قوتابخانه سه ره تانی به کاندای خویندنی میژوو و جوغرافیای پوله نده له پروگرامی ره سمیدا زیاد کرا .

خه باتی به کیتی نه پنی ی ماموستایان . هه ره به ده وام بوو ، نه ندامه کانی به برواییکی پته وه وه به سترابوون به به که وه ، وه - زوریشیان هه بوو که له پیش جه ننگه وه پاریزگاری هه لوپستی کردبوو ، له سه ره هه شه وه له کاتی جه ننگا هه موو چه ک به ده ست له ناو ریزی سه ر بازه ریکه خراوه نه پنی به کانا ، جه ننگا وه رانه نه جه نگان .

نه و ئیشه گرنگانه ی ماموستا کان پی هه لسان له ئوردوو گا ده رده سته کانا له نه لمانیا لابه ره بیکی جوان و شیرین نه رازینیته وه له میژووی به کیتی ماموستایانی پوله نده دا .

له ئوردو و گایانه دا نژیکه ی «۳۰۰۰» سی هزار ماموستا دهست به سه ربوون که له سالی ۱۹۳۹ دا گیزابوون له کازیکه نه جه نگان له بهر به ره کانی نازی به کانا ، کاتی خویات به فیرو نه نه دا ، له ماوه ی نه وشه سه ساله ناخوشه دا که له ئوردو و گا دهر دهسته کانا زیان دهستیان ، کرد به خویندنه وه و زانستی وزیاد کردنی زانیاری و خوینگه یانندن له سنووریکی فراوانا . په ی خویندنی رژیم ی ماموستایانان بهرز کرده وه که پیوسته ماموستایان به تیکرایی وهری بگرن ، نه مهش هیچ جیاوازی بیکی نه بوو له گهل دهوره بهرزه کانی ماموستایان و نه وقوتابخانه په روه رده ی یانه ی که له پیش جه نگه وه مابوونه وه ، وه له لایهن به کیتی ماموستا پوله نده ی به کا نه وه بهرنامه که ی پیش کهش کرابوو .

که ماموستا دیله کانی جه ننگ له خهباتی به کیتی و بیلاننه نهینی به که یانا به گیانیکی نیشتمان په روهری یه وه ملیان نه نا ، تیکوشه رترین ریکخهرو مروقی بهرزیان تیا هه لکه وت به کیلک له پیشه واکانی به شی زانیاری و خوینده واری له دیله کانی جه ننگا « کفیاتکوفسکی » بوو ، که دهستی کرد به یارمه تی له گهل ژماره بیکی زوری ماموستا دیله کانا .

له کاتی گهرا نه وه بشیان بو نیشتمان دهسه لاتی پولونی دانی نا به بروا نامه که یانا (۱) وه دیپلومی ئوردو گا به رامهر دیپلومی ده و له تی وه رگیرا .

له پال نه و ئیشه گرنگانه ی ماموستاکان له ئوردو گا

(۱) بروانامه = شهادة ، شهاده

جه نگی به کانی نه لمانیدا پی هه لسان ، پیوسته نه و شتمان له بیر نه چی که ماموستا پوله نده ی به کان له وولانانی تر له کاتی جه نگی دو وه ما پی هه لسان ، نه وش نیشانه ی گیانی له خو بو ردن و نیشتمان په روهری ه که له ماموستا پوله نده ی به تیکوشه ره کانا دهر که وت له زه و ی بیگانه دا .

به شیک له و ماموستایانه ی له ئوردو گا دهر دهسته کانا ئازاد بوون فیر کردت و وانه دانانی لاوانی پوله نده ی یان کرته نهستی خویان له نه لمانیا .

مه رکه زی زانیاری و په روه رده ی پوله نده ی له نه لمانیا به سهرو کایه تی - دوکتور پاسیر بنسکی - گورانیکی پیشکه وته یی و گورج و گولی زانیاری و بزبوی تیکه وت له پیناوی پوله نده ی نیشتمانیا نا - نهولا وانه ی له نه لمانیا بوون به په رو شه وه چاوه روانی گهرا نه وه بوون بو نیشتمان که یان . له دوا ی ئازاد بوونی پوله نده ی به کیتی ماموستایانی پوله نده له سه ر نه وری و شوینه ی پیش جه ننگ له سه ری نه ویشته دهستی کرده وه به ئیش کردن .

دهست کرابه بالا و کرده وه ی (نازکی کارینیا) که یه کیتی ماموستایانی پوله نده به شیوه بیکی هاریکاری و یارمه تی دهری نه کرد . وه ره وه ها دهستکرا به ئیش و کاری په روه رده و زانیاری و بهر یوه بردنی . وه له سالی ۱۹۴۵ دا دانیسکه ده ی په روه رده یی (۱) کرایه وه دوا به دوا ی نه و دهوره مه شقی به بهرزه کان بو ماموستایان کرایه وه . به کیتی ماموستایانی پوله نده پالی دا به په یوه سستی به کیتی به کانی

(۱) دانیسکه ده = معهد ، دانیسکه ده ی په روه رده یی معهد التربوی

وہ لہ کونگریسی نہ قابہ کانی ۱۹۴۵ء کھیاتکوفسکی وتلودزیکی
وچن نویڈہریکی تریش لہ یہ کیتی ماموستایانی پولہ نندہ ۱۹۴۵ لبریران
لہ لیژ نہی لاوہندی نہ قابہ کانا .

۱) پیش جہنگگ گیانی خہاتیان تیابوہ
کرانہوہ ، وہ کو ، مہر کہزہ مہشقی یہ کانی ماموستا ٹافرہ تہ
پہرورہد کہرہ کانی مثالان . ومہر کہزہ مہشقی یہ کانی پیشہ سازی
ودانیشکدہ مہشقی یہ ماموستایانی یہ کان ، وقوتابخانہ تایبہ تی یہ کان
وبہرزہ کان ...

۲) بلین یہ کیتی یہ کہ بہ خیرانی و بی کہم تہرخہ می
دوای جہنگگ بہرہ و پیشکوتہ بی گورآ ، بہ لآم لہ سالی ۱۹۴۸ء
سہر دہ می دہ ست پی کردنی لادان (ٹیحذرافات) بوو ، گورآنی
ژیانی یہ کیتی یہ کہی شیوان ٹہمہش ہتا سالی ۱۹۵۶ خیانی .
لہ وسہر دہ مہدا یہ کیتی ماموستایانی پولہ تہدیش ٹہودہ رده ی
تووش بوو کہ تووشی جوو لہی نہ قابی یہ کان ہاتبوو ، سہر گہری
لہ شیوہ بیکی تہسکا بوو بہ ہوی ٹہوہی نہ قابہ کان بوون بہ چہن
ریکخراویکی بیروقرا تی لہ سہر نہ بزیکی بہ ستوو .

نہ قابہ قہدہ غہ کرا ، ٹہ گہر بشہاتایہ شیوہ بیکی تایبہ تیشی
ہہ بوایہ . ہہ تا ٹہہات نہ قابہ کان خویان دوور ٹہ خستہوہ لہ کومہل
ہہ تا وای لیہات کہس باوہری بہ نہ قابہ کان نہ ما بوو .

بہ لآم لہ دواییدا لہ سہر پیری رووداوہ کہی ٹوک توبہر ،

دہ ستکرا بہ گورآنیکی بنچینہ پی لہ یہ کیتی
ماموستا کاندہ ، ٹہو گورانہی روویدا لہ پولہ نندہ ۱۹۴۵ موو کاری
رووداوہ کہی ٹوک توبہر بوو کہ ٹہ نجابی بہ باش گہرا ، بہ تایبہ تی
کاریکی بنچینہ پی کردہ سہر یہ کیتی ماموستایانی پولہ نندہ ، لہ تشرینی
دووہ می ۱۹۵۶ء ، لہ کو بوونہوہو بریاردانہ رہ سہی بہ کانا رخنہ
لہ سہر دہ می لادانی رابووردوو ٹہ گیرا ، سہر لہ نوی دہ زگای
بہر پوہ بہری یہ کیتی ماموستایانی پولہ نندہ ۱۹۴۵ لبریرایہ وہ ،
یہ کیتی یہ کہ ٹہو ماموستایانہ پی پیشووی گر تہوہ خوی کہ بہ جورہ ہا
ٹروفیل لہ ٹیش و کاری یہ کیتی دوورخرا بوونہوہ ، ٹہو کومہ لہ
ناوخوی یانہی سہر بہ یہ کیتی ماموستایان بوون ہاتنہوہ کایہو بہ
پچو کترین کومہ لی نہ قابہ پی لہ درانہ پینوس ، ٹہولقہ پیشہ پی یانہ ییشی
کہ لہ سالی ۱۹۴۸ء وہ لہ کارخرا بوون سہر لہ نوی بوورٹانہ وہ ، بہو
چورہ یہ کیتی ماموستایانی پولہ نندہ ووردہ ووزدہ خہ بات و
ٹیکوشانی پتر بوو ، لہ نیوانی (۲-۵) ی نیسانی ۱۹۵۷ء
کونگرہ بیکی زانیاری گرت ، ٹہو کونگرہ یہ دہوریکی گرنگی
ہہ بوو ، بہر نامہ بیک دانزا بوخہ بات و گورج و گولی پہرورہ رده و
زانیاری یہ کیتی ماموستایانی پولہ نندہ و بہر پوہ بردنی ٹہو
قوتابخانانہی دہوریکی پیشہ پی و باشیان بینی لہراپہ راندن و ٹامادہ
کردنی ٹیش و کاری کونگرہ کہدا .

یہ کیتی ماموستایانی پولہ نندہ ۱۹۴۵ لہولیک زوری دا بو پشتگیری
ٹیکوشانی یہ کیتی ماموستایانی جیہان F.I.S.E. کو بوونہوہ
جیہانی یہ کہی ٹہم ریکخراوہ لہ ٹاغستوسی ۱۹۵۷ء لہ شاری

خویندگاران کورد له ئه وروپا

ئه و خویندکاره کورده تی کوشه رانهن .. ئه و جگه ر گوشانه ی کوردستان که بی و وچان خهبات ئه کن له پیناوی ئامانجه دوورو ئه که کانی کوردو کوردستانا .. ئه و خویندکاره خهبات که ره دلسوزانه ی گوردن که نه ته وه ی کورد به خوینده واران وه هموو چین و گه له کانی ئه وروپا ئه ناسن و ناسیوه .. وه ههتا ئیستا وه لای ئی کاله ی له وده له سانه یان داوه ته وه که به دهم نه ته وه ی کورده وه کراوه له و ناوه دا .

وه توائویانه به زیاده وه به پیوستی ئه دستوی خویمان هه لسن و بی و وچان له خهبات و تیکوشانا بو ئه و ئامانجه ی بو ی کو بوونه ته وه هه ول و ته قه لایان داوه ..

هه میشه له سه ر چه وسانه وه وه زه لیلی نه ته وه ی کورد هه لیان داوه تی له هه موو به شه به زور دا گیر کراوه کانی کوردستانا وه بیر شه ره وه یان بو به ریوه به رو لی پر سراوانیان ناردوه - واته چقیلی پاوی - دوژمنانی کوردن و گه وه هر یکی ری روون که ره وه ی خویندکاران و تیکرا هه موو خه لکی کوردستانی گه ورهن .

له ته وه ی کورد له چوار قورنه ی کوردستانا شانازی یان پیوه ئه کات وه هر گیز پال پشتیانه و پیوستی به کی سه رشان و ئه ستویشیانه پال پشتیان بگرن .. وه له سه ر هه موو به کیکه له ئه یمه هان و باره تیان بدات تا کو ئه ونامه به ی له سه رشان ی ئه وان و ئیمه شیه

وارشودا ئیسه پاته بو ئه وه .

ههتا ئیستا ژماره ی به کیتی ماموستایانی پوله نده گه شتوته (۲۵۰ / ۰۰۰) دووسه دو په نجا هه زار ماموستا له جو ره ها پله و پیشه و ده زگا زانیاری به کاندای .

دروست بوونی ریکخراوی به کیتی ماموستایان : کومه له ئاوخوینی به کان و لقی ناوچه و هه ری به کان و ده زگا به ریوه به رو نیشتمانی به کان ئه گر بته وه ، ده زگای به ریوه به ری مه رکزی دابه شی ئه کری بو ئه م به شه لقیا نه ی خواره وه :

ده زگای ریکخستن ، ده زگای پهروه ده ی منالان ، ده زگای کومه لایه تی و پهروه ده ، ده زگای ئابووری ، ده زگای پاراستنی یاسایی ، ده زگای چه وانه وه و پشو ، ده زگای (ضمان العمل) وه له هه ر ده زگایا که چن لیژنه بیک له ئه ندامه گورج و گوله کان بیک هاتوون ، که هه لئه سان به ریکخستنی ئیشوکاری تایبه تی به پی ی لی پر سراوی یان .

گرنگ ترین پیوستی له سه شانی به کیتی ماموستایانی پوله نده له م کاته دا ئه وه یه که گورانیکی فراوان له هه موو لایه که وه بدن به پله ی زانیاری و باش کردنی چوونی به تی کومه لایه تی و ئابووری ماموستایان و پله ی ره وشتی یان م

کوتای

عوزبری

۱۹۵۹-۴-۲۰

بهايسكراره طاني وهر گير

- ۱ - گونزاري كوردستان ... ديواني به كم
- ۲ - له پيناوي داد به روه ربا ... بريني بوو له دوو چيروكي
وهر گير او دانراو
- ۳ - ميژووي جوولانه وهي ماموستايان له پوله ننده

چاوه رواني ته مانه ش بن

- ۱ - كلپهي دهروون .....
- ۲ - نه شكه نجهي خوشه ويستي ..... چيروك
- ۳ - ياساي تازي يتي ..... چيروك
- ۴ - ماجدولين ..... چيروكيكي وهر گير او

نرخي (۷۰) فسه

تا دوا ديري بگاته شويي خوي و ناوه رو كه كي يته دني ..
گير زور سوپاس به وه مو نه ندانان و به ريوه به راني
(كومه لي خويندكاراني كورد له نه وروپا) .. هي و دارين
خه بانا هر گيز او هر گيز به رده وام بن بو هينانه دني امانجه كاني
كوردستاني نيشتمانان م

وهر گير

۱ - ۹ - ۱۹۵۹

